

KAMU EKONOMİSİNDE MAL KAVRAMINA FARKLI BİR BAKIŞ; KONUMSAL MALLAR VE EĞİTİMİN KONUMSAL NİTELİĞİ
A DIFFERENT VIEW ON THE CONCEPT OF GOODS IN PUBLIC ECONOMICS; POSITIONAL GOODS AND POSITIONAL NATURE OF EDUCATION

Zeliha GÖKER¹, Servet AKYOL²

1. Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü,
zgoker@akdeniz.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0002-5860-6641>
2. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü,
sakyol@akdeniz.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0001-5360-2660>

Makale Türü Araştırma Makalesi	Article Type Research Article
Başvuru Tarihi 06.08.2021	Application Date 08.06.2021
Yayına Kabul Tarihi 13.10.2021	Admission Date 10.13.2021

DOI

<https://doi.org/10.30798/makuiibf.979603>

Öz

Kamu ekonomisinde mallar esas olarak özel mallar ve kamusal mallar olarak iki başlık altında incelenmektedir. Ancak bu mallar aşırı kullanıldığında özellikleri değiştiği için konumsal malları da üçüncü başlık olarak bu sınıflandırmaya dahil etmek gerekir. Konumsal mal kavramı, tüketimden elde edilen faydanın göreceli tüketimin bir fonksiyonu olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu çalışmanın amacı Türkçe yazında göz ardı edilen konumsal mal kavramını açıklamak ve bu çerçevede eğitimin yarı konumsal mal özelliğini incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Konumsal Mallar, Eğitim, Kamusal Mallar, Kamu Ekonomisi.

Abstract

In public economics, goods are mainly examined under two headings as private goods and public goods. However, since these goods are used excessively their properties change, so it is necessary to include positional goods in this classification as the third title. The concept of positional goods is based on the assumption that the benefit from consumption is a function of relative consumption. The aim of this study is to explain the concept of positional goods which is neglected in Turkish literature and to examine the semi-positional property of education.

Keywords: Positional Goods, Education, Public Goods, Public Economics.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

The aim of this study is to explain the concept of positional goods, which is ignored in the Turkish literature, and to examine the positional goods feature of education in this framework.

Research Questions

In this study, the following questions are tried to be answered. What is the concept of positional goods? How are positional goods different from public and private goods? How is Pareto efficient production level achieved? How can education service be defined in terms of economic goods today? Is education a positional good? What is the relationship between families' efforts to change their children's relative positions and status competition and externalities? How does the quality of education affect the private and public delivery of this service?

Literature Review

While many economists have drawn attention to the interdependence of consumption of goods, it has been Hirsch (1977) who systematically and precisely defined positional goods. Hirsch divides the economy into the material sector and the status sector. Material sectors are those in which the quantity of goods and services can be increased by changes in labor, capital or technology. Status sectors, on the other hand, are those that have goods and services that cause congestion or exclusion due to scarcity and overuse. The efforts of economists to explain education with an economic approach have led to further discussion of the quality and position of education. In this case, the relative amount and quality of the education received has become important. So much so that education provides social status and power to more educated people. Therefore, education can be defined as a semi-positional good. The value of education depends on both the absolute and the relative level of "consumed". However, there is a social scarcity in education. The increase in the number of diplomas or all kinds of educational documents decreases the information expressed by these documents and increases the attention given to the assumed quality differences. Education is also a semi-public good because of the positive externalities it creates. When the public and status features of the education service are evaluated together, the answer to the question of what should be the amount of education in a market economy is contradictory. The fact that individuals receive more education due to competition causes diploma inflation, while at the same time it causes less skilled workers to lose their jobs. Today, while the markets encourage the consumption demand for the status of education, the demand for the public quality remains insufficient.

Methodology

In the study, the concept of positional goods is discussed in a theoretical and conceptual framework and the nature of education is examined at an analytical level. For this purpose, the concept of positional goods is explained theoretically first. In this context, the effective presentation of positional goods in Pareto explains the supply-demand imbalance and competition issues. Afterwards, the possible consequences of education are discussed by examining whether it is a positional goods.

Results and Conclusions

Today, education determines the distribution of status and power. Education is the key to studying in good universities and working in good jobs. In this context, while the diploma inflation that emerged with the increasing number of universities turns education into a semi-positional goods, the emerging competition negatively affects the welfare of both the individual and the society. Therefore, it is not possible to talk about a Pareto improvement in this regard. On the other hand, the semi-positional nature of education makes the role of economic growth and education in the elimination of income inequalities controversial. Although the inequality of opportunity in education seems to have decreased with the increasing number of schools, there cannot be any significant change as the increased status competition makes wealthy families more advantageous. An alternative proposal regarding this issue is efforts to reduce the status quality of education. The development and dissemination of vocational education systems can be considered as a recommendation.

1. GİRİŞ

Kamu ekonomisi alanında ekonomik mallar, teknik özelliklerine göre iki başlık altında incelenmektedir; özel mallar ve kamusal mallar. Bu özellikler, tüketimde rekabet ve tüketimden dışlamanın mümkün olup-olmaması olarak özetlenebilir. Ancak saf kamusal mallar ve saf özel mallara verilebilecek örnekler oldukça sınırlıdır. Çünkü hem kamusal mallar hem de özel mallar eğer aşırı kullanıma maruz kalıyorsa konumsal mal niteliğine dönüşürler.

Geleneksel ekonomik teoride tüketicinin isteklerinin, tercih ve davranışlarının diğer bireylerin davranış ve refahından bağımsız olarak belirlendiği varsayılmaktadır. Ancak, bireyin malın tüketiminden elde ettiği tatmin ya da memnuniyet sadece kendi tüketimine değil aynı zamanda diğerlerinin tüketim düzeyine de bağlıysa ve malın tüketiminden bireyin elde ettiği fayda, diğer bireylerin davranışından etkilenecek malın yaygın kullanımı neticesinde azalıyorsa bu tür mallara konumsal mal (positional goods) denir.

Eğitim bu açıdan değerlendirildiğinde, ders kitaplarında esas olarak yarattığı pozitif dışsallıklar nedeniyle yarı kamusal mal kabul edilmesine rağmen aslında kısmen de konumsal mal özelliklerine sahiptir. Zira eğitim kişiye, toplumda sosyal güç, saygınlık, iyi bir üniversiteye girme ya da iyi bir işe sahip olmak gibi önemli ayrıcalıklar sağlar. Ancak eğitilmiş insan sayısı arttıkça daha fazla statüye ya da daha iyi bir işe sahip olmak, başkalarının ne kadar eğitilmiş olduğuna da bağlı hale gelir. Üniversite mezunu gençlerin sayısının artması ile daha önce lise mezunlarının yaptığı işleri artık üniversite mezunlarının yapar hale gelmesi eğitimin konumsal mal niteliğini ortaya koymaktadır. Çünkü eğitilmiş olmaktan dolayı elde edilecek bireysel faydayı diğerlerinin davranışı da etkilemektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkçe yazında göz ardı edilen konumsal mal kavramını açıklamak ve bu çerçevede eğitimin konumsal mal özelliğini incelemektir. Çalışmanın ilk bölümünde konumsal mallar kavramsal düzeyde ele alınmakta, bu malların Pareto etkin sunumu ve arz-talep dengesizliği konuları üzerinde durulmakta, ikinci bölümünde ise eğitimin konumsal mal niteliği tartışılmaktadır.

2. KONUMSAL MALLARININ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Geleneksel ekonomik modellerde bireysel fayda sadece mutlak tüketime bağlıdır ve bireysel fayda artınca toplam refah da artar. Ancak bireysel faydanın yalnızca mutlak tüketime değil, aynı zamanda göreceli tüketime de bağlı olduğunu savunun farklı görüşler, bireysel refah ile toplam refah arasındaki çatışmaya dikkat çekmektedir.

Musgrave, Lerner, Duesenberry, Tobin, Rawls gibi iktisatçılar da malların tüketimindeki karşılıklı bağımlılığa dikkati çekmekle birlikte, konumsal malları daha sistematik ve kesin bir şekilde tanımlayan 1977 yılında yazdığı “Büyümenin Toplumsal Sınırları” kitabı ile Fred Hirsch olmuştur (Ancil ve Hakes 1991; Schneider 2007; Pagano 1999, 2007; Frank 1997, 2005).

Hirsch ekonomiyi, maddi sektör (material) ve konumsal sektör olarak ikiye ayırmaktadır. Maddi sektörde yer alan mal ve hizmetlerin miktarı emek, sermaye veya teknolojiadaki değişimler ile artırılabilir, mal ve hizmetler tekrar üretilebilir. Konumsal sektörde ise mutlak veya sosyal anlamda kıt veya aşırı kullanım nedeniyle tıkanıklığa veya dışlamaya neden olan her türlü mal ve hizmetler, iş pozisyonları ve diğer sosyal ilişkiler yer almaktadır (Hirsch, 2005). Hirsch konumsal malları, *kalite kaybı* olmaksızın sadece sınırlı miktarda üretilebilen veya sunulabilen mallar olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla bu sektördeki mallar, yeniden üretilemeyen veya “sosyal kıtlık” nedeniyle herkes için erişilebilir olmayan malları kapsamaktadır. Konumsal mallarda bireyin faydası diğerlerinin davranışına bağlıdır ve bu mallar bireylere sosyal statülerini artırma imkanı sağladığı için, malın kullanımını “sadece azınlık için” bir tatmin sağlar (Schneider, 2007).

Konumsal mal sektöründe bireyler arasındaki sosyal bağımlılık bireylerin tüketim kalıbını belirlemekte, nispi tüketim düzeyi önemli hale gelmektedir. Çünkü kişiye fayda sağlayan esas olarak nispi tüketim düzeyidir. Örneğin zengin bir toplumda yaşayan yoksul bir adam, fakir bir ülkenin kralından daha iyi yaşamasına rağmen yine de memnun olmayabilir (Ancil ve Hakes, 1991).

Konumsal malların tanımlanmasında sosyal kıtlık temel kavramlardan en önemlisidir ve hayattaki iyi şeylerin fiziksel olarak daha fazla üretilmesinin kısıtlı olmasının yanı sıra kullanımlarının da sınırlı olmasını ifade etmektedir. Sosyal kıtlık, konumsal malların mutlak olarak veya nüfusa ve fiziksel mekana göre artması halinde özelliklerinin değişeceğini, belli bir kullanım miktarının daha az tatmin vereceğini ifade etmektedir (Hirsch, 2005).

Hirsch’e göre sosyal kıtlık iki şekilde ortaya çıkar; birincisi doğrudan ortaya çıkabilir. Bu durumda malın tüketiminden duyulan tatmin, kıtlığın kendisinden kaynaklanır. Antika bir eşyaya sahip olmak ya da bir Picasso tablosuna sahip olmak gibi. Bu durumda “saf” sosyal kıtlıktan söz edilebilir. İkinci tür sosyal kıtlık ise malın aşırı kullanımından kaynaklanır. Malın tüketiminden duyulan tatmin malın özelliklerine bağlıdır, ancak malın aşırı kullanımından etkilenir. Aşırı kullanım nedeniyle trafik sıkışıklığında olduğu gibi fiziksel bir tıkanıklık ortaya çıkabileceği gibi, iş imkanları veya liderlik örneklerinde olduğu gibi sosyal tıkanıklık da ortaya çıkabilir. Bu tıkanıklık ya da kalabalık tüketicilerin algıladığı “kaliteyi” azaltır (Hirsch, 2005). Dolayısıyla bazı mallar, herkesin kullanımına açık olmayıp, sınırlı bir grup için ulaşılabilirse ancak o zaman kullanım değerlerini korurlar (Altvater, 2004; Hirsch, 2005).

Ekonomik büyüme maddi mallar sektöründeki artan talebi karşılamak için yeterli olurken, konumsal sektörde sosyal kıtlığı artırır; çünkü maddi mallara ilişkin talep tamamen karşılandığında konumsal mallara yönelik talep artar. Konumsal malların miktarı artırılmaz iken talep artışı bazı mallar için fiyatların artmasına neden olur. Fiyatların artırılmadığı durumda talep fazlası eleme yöntemiyle (örneğin bir iş pozisyonu için lise diploması yerine üniversite diploması aranabilir) giderilebilir. Talep fazlasının giderilemediği durumda ise tıkanıklık veya kalitenin düşmesi beklenen sonuçtur ki her ikisi

de sosyal israfa neden olur, piyasa mekanizmasının işlediği duruma göre daha az verimli bir sonuç ortaya çıkar (Schneider, 2007).

Pagano (1999, 2007) ise konumsal malları tanımlarken tüketim sürecinde ortaya çıkan negatif dışsallıkları esas almaktadır. Bilindiği gibi negatif dışsallık, üretim ya da tüketim faaliyeti sırasında ortaya çıkan, üçüncü kişilere yansıyan fiyatlandırılmayan maliyetleri ifade eder. Buna göre bir malın konumsal mal olması için gerekli koşul, malın bir kişi ya da kişiler için pozitif tüketiminin başkaları için negatif tüketim anlamına gelmesidir. Diğer bir ifadeyle bir bireyin bu malı tüketmesi, diğer bireylerin negatif tüketimini beraberinde getirir. Dolayısıyla saf konumsal mal, saf kamusal malların tam zıddı olarak tanımlanabilir, bireylerin tüketimi ters işarete sahiptir. Pagano saf konumsal malı bireyin, başka bir bireyin tükettiği ile aynı, ancak *negatif* miktarda tükettiği bir mal olarak tanımlamaktadır. Örneğin Pagano bu anlamda “güç” ü bir konumsal mal olarak ele alır ve bireylerin pozitif ve negatif tüketici olarak iki farklı gruba ayrıldığını, pozitif gücün ancak negatif güç ile birlikte tüketilebileceğini savunur. Bu durumda, aynı malı negatif tüketmek zorunda kalan diğer bireylerin davranışlarından bağımsız olarak pozitif miktarlarda tüketmek imkansızdır. Çünkü bir grubun tüm üyelerinin eşit derecede güçlü ve prestijli olması imkansızdır. Gücü elinde bulunduranın emirlerini yerine getirecek başka bir kişiye ihtiyacı vardır. Bu ancak, diğer bireyin negatif gücü tüketmesiyle mümkün olabilir. Dolayısıyla güç örneğinde olduğu gibi konumsal mallar sıfır toplamıdır (Pagano, 2007).

2.1. Konumsal Mallarının Pareto Etkin Sunumu

Kamu Ekonomisi ders kitaplarının klasik örneği Robinson Crusoe-Cuma ilişkisi üzerinden konumsal mallar ele alındığında, Cuma gelmeden önce Robinson için kullandığı mallar arasında bir farklılık yoktur, özel ve kamusal mal ayrımı anlamsızdır; çünkü başka birinin olmadığı yerde dışlama etkisinden söz edilemez. Konumsal mallardan da söz edilemez çünkü başka biri için negatif tüketim söz konusu değildir. Ancak Cuma geldiğinde durum farklılaşır, özel mallar-kamusal mallar farkı açık hale gelir. Robinson mevki ve güç gibi konumsal malları pozitif miktarda tüketirken, Cuma ya kalan tüketim, negatiftir. Robinson iki kişilik grubun lideri, “yönetici” ise Cuma’ya “yönetilen” olmak kalır. Birinin hükmedebilmesi için diğerinin hükmedilen olmayı kabul etmiş olması gerekir. İki kişilik bir ekonomide Robinson X_R kadar konumsal mal tüketiyorsa, Cuma da aynı fakat negatif ($-X_R$) miktarı tüketir. İki kişilik ekonomide konumsal malların toplamının sıfır olması, malın pozitif ve negatif miktarlarının ortaklaşa kullanıldığı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kamu ve özel mallar eşit tüketilebilir ancak konumsal malların tüketiminde *eşitsizlik* söz konusudur. Üstelik büyüme ile de bu sorun çözülemez çünkü bu malların toplam tüketiminin büyümesi imkânsızdır. İki bireyli bir ekonomide sadece bir kişinin tüketimi pozitif olabileceği için büyüme oranı sıfırdır (Pagano, 2007).

Kamusal mallara ilişkin sorunların tam tersi konumsal mallar için geçerlidir. Kamusal mallar ile ilgili olarak tercihlerin açıklanmamasından (bedavacılık) kaynaklı yetersiz arz sorunu varken konumsal mallarda arz, etkin düzeyin üzerindedir. Tüm bireyler bu malları pozitif miktarda tüketmek

isterler, fakat bu sadece diğerlerinin negatif tüketimi ile mümkün olabilir. Bu nedenle konumsal mallar için rekabet özel mallar için rekabetten daha sert ve çoğu zaman daha şiddetlidir. Bazı durumlarda taraflar rekabet sonucu, herhangi bir çaba sarf etmemiş olsalardı elde edecekleri sonucun aynısını elde ederler.

Tablo 1. Malların Özelliklerine Göre Bireylerin Tüketimi

	Robinson	Cuma
Saf kamusal mallar	+	+
Özel mallar	+	0
Özel mallar	0	+
Saf konumsal malları	+	-
Saf konumsal malları	-	+
Kamusal kötüler	-	-

Kaynak: Pagano, 2007

Saf kamusal mallarda birlikte ve eşit tüketim söz konusu olduğu için her ikisinin de kullandığı miktar aynıdır. Ancak özel mallarda birinin o malı tüketmesi diğerinin tüketmemesi anlamına gelir. Konumsal mallarda ise daha farklı bir durum ortaya çıkar, birinin pozitif tüketimi diğerinin negatif tüketimi ile sonuçlanır. Saf konumsal mallarda, maldan elde edilecek toplam fayda veya toplam refah seviyesi sabittir. Dolayısıyla bireyin malın tüketiminden elde ettiği fayda artışı diğerinin kaybına eşittir (Adnett ve Davies, 2002).

X malının nasıl bir mal olduğunu belirleyebilmek için ekonomideki i bireyinin X malından X_i kadar tükettiğinde, toplumun geri kalanı ne kadar tüketiyor ona bakmak gerekir;

-diğer tüm bireyler de X_i kadar tüketiyorsa bu durumda X malı saf kamusal mal,

-diğer tüm bireyler sıfır X_i tüketiyorsa, X malı özel mal,

- i dışında tüm bireyler ($-X_i$) tüketiyorsa, X malı saf konumsal mal niteliğindedir. Burada negatif tüketim tek bir kişi için, birden fazla kişi için ya da i dışında tüm toplum için söz konusu olabilir.

Eğer i bireyi X_i kadar tüketirken diğerlerinin tükettiği miktar,

$0 \geq X_i \geq -1$ ise yarı konumsal mallardan,

$0 \leq X_i \leq 1$ ise yarı kamusal mallardan söz edilebilir (Pagano, 2007).

Saf kamusal mallar ya da saf konumsal mallara örnek vermek güç olmasına rağmen yarı kamusal ve yarı konumsal mallar daha yaygındır. Ancak bir grup için kamusal olan malın diğer grup için konumsal mal niteliğinde olması da mümkündür. Örneğin ulusal savunma hizmeti saf kamusal mallara verilebilecek iyi bir örnektir. Ülke sınırları içinde yaşayan herkes için ulusal savunma saf kamusal maldır. Hizmetten dışlamanın mümkün olmaması nedeniyle etkin düzeyin altında üretim problemi ortaya çıkar. Çünkü tüketimden kimseyi dışlamak mümkün olmadığı için “bedavacı” davranışı tercihlerin açıklanmasını engeller. Bu nedenle de piyasaya bırakıldığında Pareto etkin düzeyden daha az

üretir. Ancak bu hizmet komşu ülkeler için konumsal mal niteliğindedir. Çünkü A ülkesinin ulusal güvenlik için daha fazla harcama yapması, B ülkesi için tehlikede olma anlamı taşır, bu nedenle B ülkesinin tüketimi negatif olacağı için komşu devletler için bu mal saf konumsal mal niteliğinde olacaktır. Saf konumsal mal niteliği etkin düzeyin üzerinde üretim anlamına geldiği için, ulusal güvenliğe yönelik yatırımların ülkeler arasında silahlanma yarışı yaratarak kaynak israfına yol açtığı söylenebilir (Pagano, 1999).

MB, marjinal fayda, MC, marjinal maliyeti gösteriyorken, iki bireyli (A ve B) bir ekonomide farklı mallar için kısmi denge Pareto etkinlik koşulları şu şekildedir;

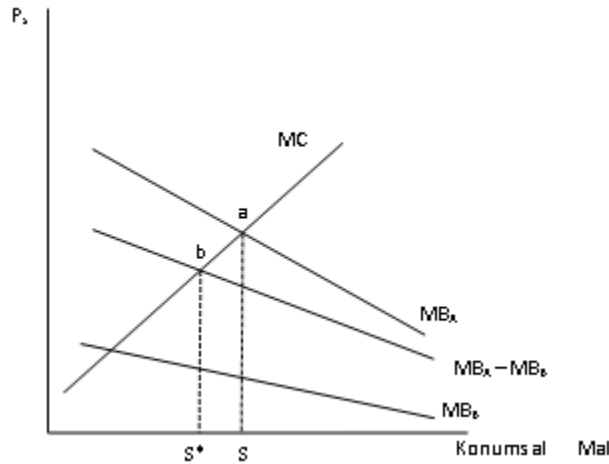
$$\text{Özel mallar için: } MB_A = MB_B = MC \quad (1)$$

$$\text{Saf kamusal mallar için: } MB_A + MB_B = MC \quad (2)$$

$$\text{Konumsal mallar için: } MB_A - MB_B = MC \quad (3)$$

Özel mallarda fiyat herkes için aynı olduğundan dolayı bireylerin marjinal faydaları birbirine ve malın ilave üretim maliyetine eşittir. Tam kamusal mallar birlikte ve eşit kullanılırken, her ilave birimden bireylerin elde ettiği fayda farklıdır. Dikey toplama ile bulunan toplam marjinal fayda, marjinal maliyete eşit olmalıdır. Etkin üretim düzeyine ulaşmak için konumsal mallarda ise A'nın marjinal faydasından, B'nin negatif marjinal faydasını, dikey olarak düşmek gerekir çünkü A'nın pozitif tüketimi, B'nin negatif tüketimine yol açmıştır. Eğer B'nin negatif tüketimi dikkate alınmaz ise aşırı üretim söz konusu olur. Bu durum Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1. Konumsal Mallarda Pareto Etkin Üretim Düzeyi

Kaynak: Vatiéro (2009)'den yararlanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Şekil 1'de a noktasındaki denge A bireyinin bu malı pozitif tükettiğini göstermektedir. Ancak A'nın pozitif tüketimi B'nin negatif tüketimine işaret etmektedir. Bu nedenle B'nin bu malı tüketmemesinden kaynaklı marjinal fayda kaybı, A'nın marjinal faydasından düşülmelidir. B'nin negatif faydası dikkate alınmadığında üretim düzeyi S kadar olur. Ancak B'nin negatif faydası dikkate

alındığında b denge noktasındaki S* Pareto etkin üretim düzeyini gösterir. Dolayısıyla konumsal mallarda aşırı üretim söz konusudur.

Kamusal mallarda olduğu gibi konumsal mallarda da mülkiyet haklarının varlığı, tanımlanması, uygulanması güçtür. Ancak mülkiyet haklarının tesis edilememesinin yarattığı sonuçlar çok farklıdır. Kamu mallarında tercihini açıklayanlara, tercihlerini açıklamayanlar yani bedavacı davrananlar bir ödemede bulunmadığı için eksik üretim ortaya çıkarken; konumsal mallarda tüketimi pozitif olan kişi, yarattığı negatif dışsallık nedeniyle olumsuz etkilenenlere bir ödemede bulunmadığı için aşırı üretim sorunu ortaya çıkar (Pagano, 2007).

Tercihlerin açıklanması için zorlayıcı bir mekanizmanın varlığı halinde ise kamusal mallar için kişi, bedavacı davranışı ile daha az katkı ödemek amacıyla kamusal mallardan elde ettiği ilave faydayı düşük göstermeye çalışırken, konumsal mallarda iki farklı davranış ortaya çıkacaktır. Konumsal mallarda pozitif tüketim sahibi, pozitif etkiyi daha düşük göstermeye çalışırken, konumsal malı negatif tüketen taraflar ise negatif etkiyi daha büyük göstermeye çalışacaklardır (Vatiero, 2009).

Diğer yandan konumsal mallarda Pareto etkinlik ve Pareto iyileştirme kavramları geleneksel anlayıştan farklı olarak, pozitif tüketim neticesinde ortaya çıkan negatif tüketime odaklanmak durumunda kalır. Geleneksel yaklaşımda kimsenin durumu kötüleşmeden bir kişinin durumundaki iyileşme toplumun refahını artırır, Pareto iyileştirme sağlanır. Örneğin diğerlerinin maaşı değişmezken A'nın maaşındaki artış toplumun refahını artırır. Ancak B kendi maaşı değişmemesine rağmen, A ya göre fakirleştiğini düşünürse bu durumda toplum refahındaki artış ancak A'nın geliri arttığı için faydasındaki artış, B'nin, A'ya göre kendini fakir hissetmesi sonucu refahındaki azalmadan daha büyükse mümkündür. Ancak bu durum *potansiyel* Pareto iyileştirmeye karşılık gelir.

2.2. Konumsal Mallarda Arz-Talep Dengesizliği ve Rekabet

Maddi mallar sektöründe arz, emeğin verimliliğine, teknolojik ilerlemeye bağlı olarak kalitede bir değişme olmaksızın artırılabilir. Konumsal mallar sektöründe ise "saf" kıtlığın olduğu durumda arz doğası gereği sınırlıdır. Ancak kıtlık eğer saf değilse, malın tüketiminden elde edilen tatmin diğerlerinin yaygın kullanımına bağlıysa, bu durumda arzın artırılması tüketicilerin algıladıkları veya hissettikleri kalitenin azalmasına neden olur.

Bireyin maddi mallar ile konumsal mallar arasındaki görece tercihlerinin değişmediği durumda eğer gelir artarsa her iki mala ilişkin talep de artar. Ancak maddi malların arzı artan talebe bağlı olarak artırılabilirken, konumsal malların arzı artan talebi karşılamakta yetersiz kalacağı için aşırı talebi konumsal malların sınırlı arzı ile uyumlu hale getirmek gerekir. Bu amaçla arz-talep dengesizliğini gidermek için fiyatın artırılması, kalitenin düşmesine izin verilmesi, vergiler ve seçme/eleme aşamasının zorlaştırılması gibi araçlar kullanılabilir.

Konumsal malların fiyatındaki artış aşırı talebi baskılar. Özellikle “saf” kıtlığın olduğu durumda arz doğası gereği sınırlı olduğu için fiyat mekanizması talebin kontrolünde temel düzenleyicidir. Ancak kıtlık eğer saf değilse, malın tüketiminden elde edilen tatmin diğerlerinin yaygın kullanımına bağlıysa bu durumda ortaya çıkan tıkanıklık veya kalabalık tüketicilerin algıladıkları veya hissettikleri “kalitenin/niteliğin” azalmasına neden olur. Örneğin trafik akışının çok yoğun olduğu bir yol, trafiğin hızlı akabildiği bir yola göre daha düşük kalitededir ve talebi kısıtlayıcı etkisi tartışmalıdır.

Başlangıçtaki kalitenin korunması için mal veya faaliyetlere ulaşımı engelleyici bazı sınırlamalar getirilebilir. Örneğin, tıkanıklık vergileri (congestion taxes) şeklinde bir önlem trafik akışını sınırlandırabilir. Eğer aşırı talep örneğin belirli liderlik pozisyonlarında ya da iş pozisyonlarında olduğu gibi niteliğin ya da kalitenin değişmeyeceği bir durumda ortaya çıkıyorsa bu durumda aşırı talep, bu pozisyonlar için gerekli seçim/eleme sürecini daha zorlaştırarak azaltılabilir. Örneğin, belirli işlerde çalışabilmek için gerekli eğitim düzeyi artırılabilir, böylece daha önce lise mezuniyetinin yeterli olduğu işlerde üniversite diploması istenmeye başlanır (Hirsch, 2005). Sonuçta maddi mallar sektöründeki verimlilik artışı, sosyal ya da fiziksel olarak kıt olan konumsal mallara yönelik efektif talebi artırırken, bu talep artışı ya kalitenin düşmesine ya da kalitenin dışlama yoluyla korunmasına neden olur. Dışlama fiyat mekanizmasıyla olabileceği gibi, seçme/eleme yöntemi ile de olabilir. Kalitenin düştüğü birinci durumda sosyal kayıp ortaya çıkarken, dışlamanın söz konusu olduğu ikinci durumda ekonomik refahın dışlananlar aleyhine yeniden dağılması söz konusu olur.

Maddi mallar sektöründe aşırı talebi arza eşitleme çabası bir rekabet yaratır. Fakat bu rekabet pozitif toplamdır, net fayda sağlar çünkü bireysel çabayı daha verimli kullanımlara yönlendirir ve işlerin verimli bir şekilde yerine getirilmesini teşvik eder. Hirsch’e göre maddi mallar sektöründeki büyüme sonucu biyolojik ihtiyaçlarını karşılayan insanlar, konumsal mallara yönelik taleplerini artırır ve dolayısıyla bu sektördeki rekabet artar. Konumsal mallardaki rekabetle, açık veya gizli hiyerarşi içinde daha yüksek bir yer kapma arayışı kastedilmektedir. Bu nedenle birisinin kazancı ancak diğerinin kaybı ile mümkün olabilir. Oyun teorisinde tanımlandığı şekliyle bu, sıfır toplamlı bir oyundur. Üstelik bu sektördeki rekabet, net fayda sağlamazken, aşırı talebi mevcut arza eşitleyen bir filtreleme aracı olarak ek kaynak maliyetleri içerdiği için negatif toplamlı bir oyuna da dönüşebilir. Rekabet nedeniyle birey aynı sonuca ulaşmak için daha fazla bireysel çaba ve kaynak harcamak durumunda kalır, belirli bir çıktıyı üretmek için daha fazla girdi kullanımı gerekir. Tıpkı soğuk bir kışta belirli bir sıcaklığı korumak için ek ısıtmaya ihtiyaç olması gibi belli bir işe yerleşmek için daha fazla eğitim gerekli olmaya başlar. Bu durumda girdi olan eğitime yönelik harcamalar artarken, bu artış milli gelir hesaplarında tüketim harcaması artışı olarak görülse de tüketicinin durumunun iyileşmesini sağlamaz. Bu nedenle konumsal mallarda rekabet kaynak israfına yol açar, bireysel ve sosyal hayal kırıklığı yaratır. Rekabetin yarattığı hayal kırıklığı ise siyasi kutuplaşmaların artmasına yol açabilir (Ancil ve Hakes, 1991).

3. EĞİTİM BİR “KONUMSAL MAL” MIDIR?

1950’li yılların sonundan itibaren kabul gören beşeri sermaye hipotezine göre eğitim, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde üretkenliği artırır. Hipotez, neoklasik ekonomik analizin ABD ve diğer sanayileşmiş ülkelerin yirminci yüzyılda, emek ve sermaye girdisindeki artıştan daha fazla nasıl büyüdüğü konusunda açıklayıcı olmuştur. Bu yaklaşıma göre eğitim, insana yapılan yatırım niteliğindedir ve fiziksel varlıklara yapılan yatırımlara eşdeğer doğrudan ekonomik getiri sağlamaktadır. Bu bakış açısıyla 1960’lı yıllar gelişmiş - az gelişmiş pek çok ülkede eğitimin fakat özellikle yüksek öğretimin arttığı döneme karşılık gelmektedir. Hipoteze göre eğitim kişinin yaşam boyu kazancını etkileyerek bireye katkı sağlarken aynı zamanda pozitif dışsallık yaratarak toplumun faydasını da artırır, bireysel getiri ile toplumsal getiri arasında bir bağ bulunmaktadır. Eğitim aynı zamanda işverenlerin mevcut yetenekleri tespit etmesini kolaylaştırarak bir eleme işlevi görmekte, iş başında eğitimi özümsemek için gerekli olan zeka, motivasyon ve disiplinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Bu hipoteze göre eğitim, beşeri sermaye birikiminin önemli bir aracıdır, daha fazla eğitim, daha fazla beceriye ve dolayısıyla daha yüksek ücretlere ulaşmayı sağlar. İşgücü piyasasına girerken, eğitimin mutlak bir getiri sağlaması beklenir, aynı eğitim düzeyine sahip her kişi aynı ücreti almalıdır. Dolayısıyla hipotez *mutlak* eğitim seviyesi ile ilgilidir (Bol, 2015).

Ancak eğitilmiş insan sayısı, diploma gerektiren işlerin sayısından daha hızlı arttığında veya üniversitede okumak isteyen öğrenci sayısı üniversite kontenjanlarından daha fazla olduğunda eleme sürecinin yoğunlaşmasıyla nitelikli adayların fazlalığı, kişileri daha uzun ve daha maliyetli bir eğitim sürecini en iyi şekilde sürdürebilenlerin tercih edildiği bir yarışa sokar. Herkes için daha fazla eğitim herkesi aynı yerde bırakırken bir kişinin daha yüksek nitelikleri, diğerlerinin bilgi içeriğinin değerini düşürür. Bu durumu Hirsch kalabalıktaki herkesin ayaklarının ucunda durduğu ve hiç kimsenin daha iyi göremediği bir duruma benzettirmektedir. Sürecin başlangıcında, bazı kişiler parmak uçlarında durarak daha iyi bir görüş elde etmelerine rağmen, diğerlerinin de onları takip etmesiyle başlangıçtaki pozisyona geri dönmüş olur; herkes daha iyi bir iş ya da daha iyi bir üniversite için daha fazla eğitilmiş olduğunda ortaya çıkan durum budur (Hirsch, 2005).

Bu noktada belirleyici olan, alınan eğitimin *nispi* miktarı ve kalitesidir. Çünkü eğitim daha fazla eğitilmiş sosyal statü ve güç verirken aynı zamanda daha fazla eğitilmişler daha iyi işlerde çalışır, daha iyi üniversitelere girerler. Bu nedenle de eğitim bir *yarı konumsal maldir* (semi positional good) değeri hem mutlak hem de “tüketilen” göreceli seviyeye bağlıdır (Hirsch 2005; Pagano 1999, 2007; Bol 2015; Halliday 2016; Stasio vd., 2016). Bir ebeveynin çocuğunun göreceli konumunu iyileştirme girişimini diğer ebeveynlerin taklit etmesi, konumsal rekabete neden olur ve ebeveynin çocuğu için yarattığı özel fayda, diğer ebeveynlere yüklediği olumsuz dışsallıklar ile dengelenir. Bireyin daha yüksek sosyal statü elde etmek için eğitime yaptığı yatırım, diğerleri açısından olumsuz bir dışsallık yaratmış olur.

Bu noktada konumsal rekabet daha iyi bir üniversite ve daha iyi bir iş için önde olma çabasını ifade etmektedir. Yüksek prestijli üniversite diplomasına sahip olanların, daha az prestijli üniversite mezunlarına göre daha nitelikli oldukları kabul edildiği için üniversiteler, iş arayanların niteliği konusunda işverenlere bilgi sunan kurumlara dönüşürler. Bu nedenle iyi bir işe yerleşmek isteyen kişiler öncelikle daha iyi bir üniversiteye girmek için yarışmak durumunda kalırlar (Halliday ve Hankins, 2020). Bu süreçte, entelektüel açıdan meraklı olmayan pek çok kişinin, eleştirel düşünmeyi teşvik etmekten uzak ve hatta caydırıcı dersler alarak, sadece işverenlere üniversiteyi bitirdiklerini göstermek üzere eğitim alma çabası, hem bireysel hem de toplumsal kaynak israfı yaratır. Eğitimsel kazanımlarla iş hayatında talep edilen beceri seviyeleri arasında büyük farklılıklar ortaya çıkar.

Bu analiz örtük olarak "iyi okulların" ve "iyi işlerin" arzının sabit olduğunu varsaymaktadır (Anomaly, 2018). Hirsch'e (2005) göre, konumsal malların aşırı talebi, malların mutlak kıtlıklarına ve/veya sosyal tıkanıklığa veya kalabalığa duyarlılıklarını yansıtır. Okul eğitimi, çok kısa dönem hariç olmak üzere, kesinlikle mutlak kısıtlamalara tabi değildir. Eğer eğitim talebi artarsa, başka bir okul inşa etmek, daha fazla öğretmen istihdam etmek ve daha fazla eğitim teknolojisi satın almak, "iyi"nin geleneksel mutlak tanımına göre daha iyi okullar yaratmak her zaman mümkündür. Ancak eğitimde söz konusu olan mutlak kıtlık değil, sosyal kıtlıktır, dolayısıyla arz artırıldığında tüketicilerin algıladığı kalite düşer. Diploma ya da eğitimle ilgili her türlü belge sayısının artması, bu belgelerin ifade ettiği bilgiyi azaltırken (okuldaki tüm öğrencilerin takdir belgesi almasının, takdir belgesine sahip olmanın değerini düşürmesi gibi), varsayılan kalite farklılıklarına gösterilen ilgiyi de artırmaktadır. Örneğin İngiltere'de pek çok yeni üniversitenin açılması, Oxford ve Cambridge mezunlarının belirli mesleklerde sahip oldukları gücü azaltmadığı gibi, aksine işverenlerin bu okullardan mezun olanlara ilgisini artırmıştır (Hirsch, 2005). Bu tür bir diploma "enflasyonu" iki türlü sosyal israfa neden olur. Birincisi eleme sürecine harcanan aşırı reel kaynaklar nedeniyle ortaya çıkar. Uzayan eğitim süreci, bir yandan eğitime ayrılan kaynakların artmasına neden olurken diğer yandan da çalışmak yerine okulda olmak tercih edildiği için vazgeçilen gelir kaybı artar. İkinci sosyal israf ise, bireylerin edindikleri becerilerden tam olarak yararlanamadıkları işlerde çalışmak zorunda kaldıkları için yaşadıkları hayal kırıklığından, beklentilerinde hüsrana uğramaktan kaynaklanmaktadır.

Diğer yandan eğitim aynı zamanda yarattığı pozitif dışsallıklar nedeniyle de yarı kamusal bir maldır. Eğitim hizmetinin kamusal ve konumsal özellikleri birlikte değerlendirildiğinde piyasa ekonomisinde eğitim miktarı ne olmalı sorusunun yanıtı çelişkilidir. Eğer sadece yarı kamusal niteliği dikkate alınırsa toplum yararına yaratılan pozitif dışsallık dikkate alınmayacağı için arz eksikliği, tersine yarı konumsal özelliği esas alınırsa aşırı arzın olduğu söylenebilir.

Eğitimin yarı konumsal özelliği dikkate alındığında birey, eğitime yapacağı yatırımın optimal düzeyini belirlerken kendi eğitim sürecinin başkaları aleyhine yarattığı negatif dışsallığı dikkate almalıdır. Bu nedenle eğitimin vazgeçilen diğer mallar cinsinden bireye marjinal maliyeti, eğitimin

kendisine sağlayacağı bireysel fayda ile diğerlerine verdiği marjinal zarar farkına eşit olmalıdır. Eğer dışsallıklar fiyat mekanizmasıyla içselleştirilebiliyorsa bu durumda eğitime yatırım yapan bireyin kendi eğitim sürecinin yarattığı negatif dışsallıklar için diğerlerine ödeme yapması gerekir. Bu da farklı bireylere farklı fiyatlar ödenmesini gerektirir çünkü herkesin marjinal zararı farklı olacaktır. Ancak bu mümkün değildir, dolayısıyla başkaları aleyhine yaratılan zarar karşılanmadığı için eğitim arzının optimal seviyenin üzerinde olduğu söylenebilir. Her birey diğer bireylerin eğitiminin, kendi eğitiminin değerini düşürdüğünü bilir, bu nedenle ilave eğitim almak ister. Fakat herkes aynı tepkiyi gösterdiğinde bu sefer aynı sonucu almak için herkes daha fazla eğitim hizmeti almış olur. Sonuçta ise daha önce lise diploması ile girilen işlere üniversite diploması gerekli olmaya başlar (Pagano, 1999).

Bireylerin rekabet nedeniyle daha fazla eğitim almaları diploma enflasyonuna neden olurken, aynı zamanda daha az vasıflı işçilerin de işlerini kaybetmelerine neden olur. Daha yüksek eğitim seviyesine sahip kişiler her zaman eğitim seviyelerine uygun iş bulamayarak daha düşük nitelikli işlerde çalışmak durumunda kalmaktadırlar. Mümkün olduğunca yüksek eğitilmiş olmak bireysel bakış açısından mantıklı bir karar gibi görünmesine rağmen, pek çok insan kendi eğitim seviyesinin altında bir işte çalışmak zorunda kaldığı için bu durum toplumu daha iyi bir noktaya taşımamaktadır. Eğitimin artması, işverenlerin çok fazla eğitim gerektirmeyen işler için bile giderek daha yüksek eğitim seviyesi talep etmesine neden olmaktadır. Mutlak değil, göreceli eğitim düzeyi işgücü piyasasında getiriyi daha fazla belirlemede, vasıflı işgücü arasında daha az iş için daha yoğun bir rekabet ortaya çıkmakta, eğitim ile çalışılan iş arasında ilişki zayıflamaktadır (Bol, 2015).

Günümüzde piyasalar eğitimin konumsal niteliğindeki tüketim talebini teşvik ederken, kamusal niteliğine talep yetersiz kalmaktadır. Bilindiği gibi eğitim insan yeteneklerini, becerilerini geliştirir ve zenginleştirir. Bu beceriler özel ve kamusal niteliğe sahip oldukları için de eğitim yarı kamusal maldır. Eğitim sürecinin kamusal işlevini pekiştirmek üzere kişilere daha iyi vatandaş olmaları için gerekli donanım kazandırılırken, aynı zamanda oy vermenin önemi, hukukun üstünlüğüne saygı ve dini hoşgörü gibi konularda da yurttaşlık eğitimi verilerek bireylerin kamusal hayata katılma ve kamu yararına katkıda bulunma kapasiteleri güçlendirilmeye çalışılır. Böylece demokrasilerin iyi işlemesi için gerekli eğitilmiş katılımcıların yetiştirilmesi hedeflenir. Ancak bilindiği gibi tek taraflı olarak bir kamu malının arzına katkıda bulunmak için genellikle çok az teşvik vardır. Bazı ebeveynler çocuklarının demokratik katılım kültürüne sahip bir toplumda yetişmelerinin önemli olduğunu düşünseler dahi, diğerlerinin bunu çok fazla sorun etmemesi ya da önemsememesi halinde, yalnızca kendi çocuklarını demokratik olarak aydınlatacak dersler için talepte bulunmak daha az değerli hale gelir. Bunun yerine daha iyi bir üniversitenin ya da daha iyi bir işin kapısını açacak derslere (eğitimin konumsal niteliğine) zaman ve kaynak ayırmayı tercih ederler (Halliday, 2016).

Ancak eğitimin kamusal yönü geri plana atılıp konumsal niteliği öne çıkarıldığında, eğitim piyasası daha sömürücü hale gelerek, eleme işlevini yerine getirirken öğrencilere orantısız yükler

getirmeye başlar. Çocuklarda uyku yoksunluğuna, kafein bağımlılığına ve hatta intihara neden olurken, ebeveynlerin okul ücretlerini ödemek veya iyi okulların bulunduğu bölgelerde ev satın alabilmek için daha fazla çalışmalarına, daha kazançlı ancak daha az istenen işlerde çalışmalarına yol açmaktadır (Halliday, 2016). Dolayısıyla konumsal niteliğinin ön plana çıkarılması hem topluma hem de bireylere ve ailelere aşırı yük getirmekte, sosyal refah, beklenenin aksine bu yükler nedeniyle azalmaktadır.

Konumsal rekabetin olumlu yönlerine dikkat çeken çalışmalar da mevcuttur. Bu bakış açısı sıfır toplamli oyun yaklaşımı reddederek, konumsal rekabette pozitif dışsallıkları ön plana çıkarmaktadır. Buna göre büyüme oranının eğitime yapılan yatırım düzeyine duyarlı olduğunu gösteren çok sayıda ampirik çalışmadan hareketle orta ve uzun vadede "iyi işlerin" arzının sabit olmadığı, bu işlerin sayılarının işgücü piyasasındaki arz ve talep dengelerine ve ulusal ekonominin ekonomik büyüme ve uluslararası rekabet gücünü sürdürmedeki genel başarısına duyarlı olduğu savunulmaktadır (Ancil ve Hakes, 1991). Zengin ebeveynlerin veya genetik olarak üstün yetenekli çocukların rekabetteki avantajları onlara göreli sosyal güçlerini artırma fırsatı verse de bu aynı zamanda tüm toplumun yararına olabilir. Örneğin erken yaşlardan itibaren ders almak, seçkin okullara gitmek öğrencilerin daha iyi yetişmesini ve böylece daha iyi doktor, avukat ve bilgisayar programcısı olmasını sağlıyorsa bu durumda konumsal rekabet, teknolojik ilerlemeyi, yoksullar ve savunmasızlar dahil tüm insanlara fayda sağlayan uzmanlığın gelişimini teşvik edebilir, herkese fayda sağlayan yeni fikirlere ve ürünlere yol açabilir (Anomaly, 2018). Sonuçta eğer konumsal rekabetin yarattığı pozitif dışsallık, negatif dışsallıktan büyükse sosyal refah artar.

4. SONUÇ

Özel ve kamusal mallardan farklı olarak konumsal mallardan elde edilen fayda göreli tüketimin bir fonksiyonudur ve başkalarının davranışı bireyin faydasını doğrudan etkiler. Hirsch, diğerlerinin geliri maddi mallara yönelik talebi karşılamakta yetersizken, konumsal malları önce varlıklı insanların kullandığını ifade etmektedir (Hirsch, 2005). Biyolojik ihtiyaçlar giderildiğinde konumsal mallara yönelik talep artar, ancak sosyal kıtlık nedeniyle bu talep fazlası rekabete yol açar. Bu rekabette önde olma, daha üstün olma mücadelesi aslında doğrudan bir eşitsizlik talebini içermektedir. Çünkü birinin kazancı diğerinin kaybını oluşturmaktadır.

Tarım toplumunda statü ve güç, eğitime erişimi belirlerken günümüzde eğitim, statü ve gücün dağılımını belirlemektedir. Eğitim, iyi üniversitelerde okumanın, iyi işlerde çalışmanın anahtarı niteliğindedir. Bu çerçevede artan üniversite sayısı ile birlikte ortaya çıkan diploma enflasyonu, eğitimi bir yarı konumsal mala dönüştürürken, ortaya çıkan rekabet hem bireyin hem de toplumun refahını olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla bu konuda bir Pareto iyileştirmeden söz etmek mümkün değildir. Diğer yandan eğitimin yarı konumsal niteliği, ekonomik büyüme ve eğitimin gelir eşitsizliklerinin giderilmesindeki rolünü de tartışmalı hale getirmektedir.

Eğitimde fırsat eşitsizliği artan okul sayısı ile birlikte sanki azalmış gibi görünmesine rağmen, artan konumsal rekabet varlıklı aileleri daha avantajlı hale getirdiği için aslında çok önemli bir değişiklikten de söz edilemez. Okul sayısının artmasıyla okulların kalitesi mutlak ve görel olarak farklılaşmaktadır. Mutlak kaliteyi zeki öğrenciler, iyi öğretmenler, iyi tesisler belirlerken; görel kaliteyi ise, okulun diğer okulların eğitim seviyesinden farkı belirler. Bu nedenle okullar yeterliliklerini kanıtlamak için müfredatı zorlaştırır ve/veya daha uzun eğitim süreleri belirlerler. Öğrenciler daha uzun zamanlarını okulda geçirmeye zorlanırlar. Ancak bu süreç sonuçta, hiyerarşideki yerinin değişmemesinden kaynaklı bireysel beklentilerde hayal kırıklığı yaratır; eğitim eleme aracı olduğu sürece genel ilerleme olasılığı bir illüzyondur.

Eğitimin yarı konumsal niteliğinin, yarı kamusal niteliği aleyhine artması, demokrasi için eğitilmiş yurttaşlığa verilen değer, eğitimin kamusal hayata katılma ve kamu yararına katkıda bulunma kapasitesinin aşındırıldığı anlamına gelmektedir. Çözüm bir başka çalışmanın konusu olmakla birlikte araştırmalar (Bol ve Werfhorst, 2013) mesleki eğitim sistemleri gelişmiş ülkelerde eğitimin konumsal niteliğinin daha zayıf olduğunu tespit etmektedir.

KAYNAKÇA

- Adnett, N. ve Davies, P. (2002). Education As A Positional Good: Implications For Market-Based Reforms of State Scholling. *British Journal of Educational Studies*, 50(2), 189-205.
- Altvater, E. (2004). What Happens When Public Goods are Privatized?. *Studies in Political Economy*, 74 (1), 45-77. doi.org/10.1080/19187033.2004.11675137
- Ancil, R ve Hakes, D.R. (1991). Antecedents and Implications of Hirsch's Positional Goods. *History of Political Economy*, 23(2), 263-278.
- Anomaly, J. (2018). Public Goods and Education. *Philosophy and Public Policy*, 1-12.
- Bol, T. (2015). Has Education Become More Positional ? Educational Expansion and Labour Market Outcomes, 1985-2007. *Acta Sociologica*, 58(2), 105-120. doi.org/10.1177/0001699315570918
- Bol, T. ve Werfhorst, H.G. (2013). Educational System and Trade-Off between Labor Market Allocation and Equality of Educational Opportunity. *Comparative Education Review*, 57(2), 285-308.
- Frank, R. H. (1997). The Frame of Reference as a Public Good. *The Economic Journal*, 107(445), 1832-1847.
- Frank, R.H. (2005). Positional Externalities Cause Large and Preventable Welfare Losses. *American Economic Review*, 95(2), 137-141.
- Halliday, D. (2016). Private Education, Positional Goods, and The Arms Race Problem. *Politics, Philosophy and Economics*, 15(2), 150-169. doi.org/10.1177/1470594X15603717
- Halliday, D. ve Hankins, K. (2020). Positional Goods and Upstream Agency. *Australian Journal of Philosophy*, 98(2), 279-293. doi.org/10.1080/00048402.2019.1620816
- Hirsch, F. (2005). *Social Limits to Growth*, London: Routledge.

- Pagano, U. (1999). Is Power an Economic Good? Notes on Social Scarcity and the Economics of Positional Goods. S. Bowles, M. Franzini, and U. Pagano, (Ed.), *The Politics and Economics of Power* içinde (s.53-71). London: Routledge.
- Pagano U. (2007). Positional Goods and Asymmetric Development, P. Yotopolus and D. Romano (Ed.), *Asymmetries in Globalization* içinde (28-47). Londra: Routledge.
- Schneider, M. (2007). The Nature, History and Significance of the Concept of Positional Goods. *History of Economics Review*, 45(1), 60-81. doi.org/10.1080/18386318.2007.11681237
- Shavit, Y. ve Park, H. (2016),“Introduction to the Special Issue: Education as a Positional Good”, *Research in Social Stratification and Mobility* 43,1-3. doi.org/10.1016/j.rssm.2016.03.003
- Stasio, V., Bol, T ve Werfhorst, H. G. (2016). What Makes Education Positional? Institutions, Overeducation and the Competition for Jobs. *Research in Social Stratification and Mobility* 43, 53-63. doi.org/10.1016/j.rssm.2015.09.005
- Vatiero, M (2009). Positional Goods: A Diagrammatic Exposition. *Department of Economics University of Siena 575*, Department of Economics, University Siena. <http://repec.deps.unisi.it/quaderni/575.pdf>